

УДК 006.015.2

Ковальова М.Л.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки та менеджменту,
Київський національний університет культури і мистецтв

СЕРТИФІКАЦІЯ ПРОДУКЦІЇ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ: ВИМОГИ ТА ПРОЦЕДУРА

В статті аналізується процедура сертифікації продукції в Європейському Союзі, її основні особливості та вимоги, визначаються загальні основи стандартизації та сертифікації. Обрання Україною проєвропейського напрямку розвитку країни зумовлює необхідність детального розгляду процесів сертифікації в ЄС та гармонізації технічних стандартів. Однією з особливостей стандартизації в ЄС є визначення вимог до самої продукції. Документальним підтвердженням відповідної якості є сертифікати, видані акредитованими органами ЄС, хоча європейські стандарти мають в переважній більшості рекомендаційний характер. Детальне вивчення та дотримання затвердженої процедури сертифікації згідно з Директивами ЄС дозволить українським виробникам удосконалити та модернізувати власне виробництво.

Ключові слова: стандартизація, сертифікація, Директиви, Новий підхід, технічні стандарти, гармонізація технічних стандартів, Угода про асоціацію.

СЕРТИФИКАЦИЯ ПРОДУКЦИИ В ЕВРОПЕЙСКОМ СОЮЗЕ: ТРЕБОВАНИЯ И ПРОЦЕДУРА

Ковалёва М.Л.

В статье анализируется процедура сертификации в Европейском Союзе, ее основные особенности и требования, определяются общие основы стандартизации и сертификации. Выбор Украиной проевропейского направления развития страны обуславливает необходимость детального рассмотрения процессов сертификации в ЕС и гармонизации технических стандартов. Одной из особенностей стандартизации в ЕС является определение требований к самой продукции. Документальным подтверждением соответствующего качества являются сертификаты, выданные аккредитованными органами ЕС. В то же время, европейские стандарты в своем большинстве имеют рекомендательный характер. Детальное изучение и исполнение утвержденной процедуры сертификации в соответствии с Директивами ЕС позволит украинским производителям усовершенствовать и модернизировать собственное производство.

Ключевые слова: стандартизація, сертифікація, Директиви, Новий підхід, технічні стандарти, гармонізація технічних стандартів, Соглашение об асоціації.

CERTIFICATION OF PRODUCTS IN THE EUROPEAN UNION: REQUIREMENTS AND PROCEDURE

Kovalova M.

The article analyzes the procedure of certification of products in the European Union, its main features and requirements. Analyses the legal provision of technical regulation in the EU. Defines the general basis of standardization and certification. The election of Ukraine's pro-European direction of devel-

opment of the country determines the need for detailed consideration of the certification processes in the EU and the harmonization of technical standards. One of the features of standardization in the EU is to define requirements to the products. Thus, the production of Ukrainian products according to European standards would allow the domestic producers to compose a decent competition in the market of non-EU countries. Documentary proof of suitable quality are the certificates issued by the accredited bodies of the EU. However European standards have overwhelmingly Advisory in nature. Detailed study of and compliance with the approved certification procedures in accordance with EU directives will allow Ukrainian manufacturers improve and upgrade. Raising competitive ability level of Ukrainian production in the European will be the consequence of this, and it is later and world, market.

Keywords: *standardization, certification, Directives, new approach, technical standards, harmonization of technical standards, Association Agreement.*

Постановка проблеми. Обрання Україною проєвропейського напрямку розвитку країни зумовлює необхідність детального розгляду процесів сертифікації в ЄС та гармонізації технічних стандартів. Виробництво української продукції згідно з європейськими стандартами дозволить вітчизняним виробникам скласти гідну конкуренцію на ринку країн-членів ЄС. Документальним підтвердженням відповідної якості є сертифікати, видані акредитованими органами ЄС. Однією з особливостей європейських стандартів, в переважній більшості, є їх рекомендаційний характер. Детальне вивчення та дотримання затвердженої процедури сертифікації згідно з Директивами ЄС дозволить українським виробникам удосконалити та модернізувати власне виробництво. Наслідком цього стане підвищення рівня конкурентоспроможності української продукції на європейському, а згодом і світовому, ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженнями міжнародної стандартизації та сертифікації займаються такі науковці як Віткін Л., Луценко Д. [1], Кунц О. [2], Сліпеч О., Ваніфатова Л., Пшенична О. [5], Гуменюк Г. Д., Сілонова Н. Б., Слива Ю. В. [6], Салухіна Н. Г., Язвінська О. М. [7] та інші. Проте, у зв'язку з проголошенням Україною проєвропейського вектору розвитку, дане питання потребує подальшого дослідження.

Метою статті є визначення особливостей та вимог процедури сертифікації в Європейському Союзі в контексті Угоди про асоціацію України та ЄС.

Виклад основних результатів дослідження. Світовий досвід демонструє, що при виході на зовнішній ринок, підприємство повинно одержати на свою продукція відповідним чином задокументоване підтвердження якості, що має відповідати вимогам країн-лідерів споживчих ринків. На даний момент це Європейський Союз, США, Канада. Наприклад, наразі практично будь-яка компанія Китаю, в розділі «країна поставки», вказують GLOBAL, що свідчить про наявність всієї необхідної документації про дотримання вимог щодо якості Європейського Союзу та США.

Однією з сучасних особливостей торгівлі на світовому ринку є необхідність підготовки вище зазначених документів вже на стадії запуску першої (можливо пробної) партії товару, оскільки споживачеві продукція потрібна сьогодні, а не тоді, коли виробник вирішить провести процедуру сертифікації для ринку споживача. Тим більше, що процедура по підтвердженню відповідності займає деякий час. У будь-якій країні світової спільноти при вивезенні товарів закордон, промислова галузь повинна відповідати технічним регламентам, процедурам оцінки відповідності та сертифікації світовим стандартам, що сприяє загальній інтеграції та розвитку світової торгівлі. Тим не менш, іноді вимоги з технічного регулювання можуть накласти обмеження на торгівлю, тому будь-які заходи регулювання стосовно продукції мають бути відповідними до мети регулювання, що забезпечується країнами Європейського Союзу на внутрішньому та зовнішньому ринках. У ЄС вжито заходів, які сприяють міжнародній торгівлі різною продукцією між Європейським Співтовариством третіми країнами [Івано-фр].

В обороті продукції на ринку ЄС особливу відповідальність несе імпортер, так як продукція, поставлена з третіх країн так само зобов'язана пройти всі процедури на відповідність європейським стандартам і директивам, які мають відношення до конкретної продукції. Імпортер повинен бути впевнений, що продукція відповідає вимогам ЄС та має відповідні документи.

Перед визначенням безпосередньої процедури сертифікації продукції на ринку Європейського Союзу, необхідно зазначити про значення в даному випадку відповідних Директив ЄС на їх використання на практиці. Європейські (як і національні) стандарти в переважній більшості мають рекомендаційний характер, Таким чином, виробник вже сам приймає рішення про їх дотримання при виробництві продукції, але у випадку недотримання загальноприйнятих стандартів, він вже має довести своєму потенційному споживачеві, що були прораховані всі ризики та кінцева продукція є безпечною для здоров'я громадян та оточуючого середовища.

Видання Директив, метою яких є передусім забезпечення гармонізації вимог до здоров'я і безпеки людей, що працюють з технікою, знаходиться в компетенції Ради Європейського Союзу. Директиви охоплюють всі аспекти безпеки, в тому числі положення, що стосуються проектування і виготовлення продукції. В директивах ЄС викладені загальні обов'язкові вимоги для держав-членів Європейського Союзу для здійснення на національному рівні, законів, правил та адміністративних процедур, необхідних для відповідності вимогам Директив. При цьому, європейські Директиви є юридично обов'язковими для кожної держави-члена Європейського Союзу і має більшу вагу, ніж закони окремих держав-членів. Держава-член має право вирішувати, які Директиви мають бути реалізовані в національному законодавстві і які засоби застосовувати для реалізації мети Директив Європейського Парламенту та Ради.

Наголосимо, що Директиви Європейського Союзу встановлюють основні вимоги, яким повинна відповідати продукція, яку поставляють на внутрішній ринок країн членів ЄС. Директиви точно визначають необхідні результати, які повинні бути досягнуті при виробництві продукції, але в той же час не мають вимог до безпосереднього виробництва продукції, тобто виробник має свободу дій у виборі технічних умов виробництва, але загальні та основні вимоги Директив Нового підходу повинні бути виконані.

Головна вимога до продукції, що безпосередньо виходить ринок ЄС, – безпечність для споживача та оточуючого середовища. Відмітимо, що при цьому виробники повинні дотримуватися правил чесної конкуренції, яка в даному випадку передбачає рівність умов, в яких проводиться процедура сертифікації продукції, що підпадає під процедуру сертифікації з правом нанесення знака CE.

Маркування CE означає, що продукція відповідає вимогам чинних Директив Європейського Союзу. Директиви визначають мінімальні обов'язкові вимоги з безпеки для конкретних видів продуктів, які (Директиви) отримали назву «Нового підходу». Викладені основні вимоги в Директивах ЄС, повинні бути виконані в обов'язковому порядку, перш ніж продукція зможе бути продана на території країн Європейської економічної зони. Відповідно до цього, якщо продукція відповідає застосовним Директивам Європейського Союзу, вона повинна мати маркування CE (CE Marking). Знак CE означає в даному випадку «Європейська Відповідність». Відповідно, даний знак свідчить, про право виробника вільно переміщати та продавати позначену продукцію в будь-якій країні Європейського економічного простору.

Для отримання права нанесення знака CE на продукцію, необхідно насамперед визначити, які Директиви поширюється на продукт. Важливо також розуміти, що не всі Директиви Європейського Союзу Нового Підходу, що стосуються продукції, визначають правила і порядок сертифікації продукції з правом нанесення маркування CE, так Директива по загальну безпеку продукції (GPSD), визначає мінімальні обов'язкові вимоги щодо безпеки продукції, але не вимагає маркування [8].

Отже, Директиви Нового Підходу Європейського Парламенту та Ради призначені для полегшення сертифікації продукції, призначеної для ринку ЄС і підтримувати високий рівень безпеки по відношенню до споживача і навколишнього середовища, зняття бар'єрів щодо руху товарів і послуг всередині Європейського Співтовариства. Загалом, процедура сертифікації в Європейському Союзі має наступні етапи [9]:

1. Визначення Директиви (або Директив), під дію якою підпадає конкретна продукція. У випадку, якщо продукція не підпадає під дію Директив, що вимагають нанесення маркування CE, то вона не може мати даний знак. Наприклад, Директиви Нового Підходу не розповсюджуються на косметику, продукти харчування, автотранспорт або хімічні речовини, які підпадають під старий підхід, але тим не менш, всі продукти мають відповідати положенням Директиви 2001/95/ЄС про загальну безпеку продукції. Директиви Європейського союзу Нового та Глобального підходів встановлюють основні вимоги щодо продукції, яка виходить у біг на внутрішній ринок країн-членів ЄС. Ще раз зазначимо, що Директиви встановлюють вимоги щодо результатів виробництва, а технічні рішення виробник приймає самостійно. Доволі часто продукція підпадає під дію кількох Директив.

2. Визначити чи існують гармонізовані європейські стандарти відносно конкретної продукції. Використання гармонізованих стандартів не завжди є обов'язковою вимогою відповідності продукції чи зазначеним стандартам, наявність відповідних сертифікатів є додатковим свідченням рівня конкурентоспроможності на європейському ринку. Гармонізовані стандарти встановлюють технічні характеристики виробів, що відповідають основним вимогам Директив ЄС. Як наслідок, застосування у виробництві гармонізованих стандартів Європейського Союзу свідчить про відповідність продукції вимогам про безпеку.

3. Визначити процедуру проведення оцінки відповідності продукції. В Європейському Союзі схеми сертифікації продукції розбиті на модулі. Взагалі, модулі стосовно процедур оцінки відповідності (процедура сертифікації CE) були визначені в Рішенні 93/465/ЄЕС, де вперше в європейській практиці визначались етапи процедури сертифікації та правила маркування продукції новим знаком відповідності – маркування CE – CE Marking. Модулі щодо оцінки відповідності містять чіткі та узгоджені процедури сертифікації та практично унеможливають різні трактування даних процедур. В новому Рішенні 768/2008/ЄС (Decision No 768/2008/ЄС) досить чітко прописані процедури щодо визначення потенційних ризиків стосовно безпечності продукції.

4. Визначити необхідність залучення уповноваженого органу та акредитованих лабораторій з метою визначення відповідності всім вимогам щодо безпечності продукту. Сама процедура оцінки відповідності буде відрізнятися в залежності від конкретної продукції, Директиви та стандартів. Виробник має гарантувати, що його продукція відповідає всім основним вимогам Директив ЄС та надати належні докази щодо відповідності вимогам гармонізованого законодавства ЄС. В даному випадку результати випробувань, що проводились в акредитованій лабораторії ЄС, визнаються на всій території всіх країн-членів Європейського Союзу, так само як і Сертифікати відповідності, що надані нотифікованими органами ЄС.

5. Проведення відповідних процедур щодо відповідності якості продукції вимогам стандарту у випадку, коли випробування показали невідповідність Директивам.

6. Необхідно перевірити, чи існують в країні, на ринок якої плануються поставки продукції, особливі вимоги щодо стандартів, маркування, пакування тощо.

7. Виробник має розробити технічну документацію у відповідності з вимогам Директиви. В зазначену документацію має входити оцінка відповідності продукції вимогам Директиви, в тому числі докладна документація стосовно технічних аспектів виробництва.

8. Складання ЄС Декларації про відповідність, вказавши всі Директиви ЄС, під дію яких підпадає продукція.

9. Нанесення СЕ маркування на продукцію, яка є єдиною візуальною ознакою відповідності на території Європейського Союзу. Розміщуючи на своїй продукції зазначене маркування, виробник тим самим гарантує споживачам (та компетентним органам ЄС), що продукція має високий рівень якості та відповідає європейським стандартам та Директивам, є безпечною для здоров'я громадян та оточуючого середовища. Зазначимо, що й само нанесення знаку СЕ повинно проходити по затвердженим правилам. Маркування має бути не менш ніж 5 мм у висоту та не стиратися, може бути нанесене як на саму продукцію, так і на пакування (чи етикетку) або на супроводжуючу документацію.

Наголосимо, що в гармонізованій технічній сертифікації надана докладна інформація про порядок нанесення маркування на конкретну продукцію. Переваги маркування СЕ полягають передусім в тому, що продукція з даним маркуванням має право на реалізацію на території всього Європейського Союзу як свідчення відповідності всім вимогам країн, що входять до складу ЄС.

Висновки. Однією з головних умов виходу українських товаровиробників на ринки країн-членів ЄС є відповідна якість продукції. Свідченням якості та безпечності продукції, як правило, є сертифікат, виданий відповідним органом ЄС, та маркування СЕ. Переважна більшість стандартів ЄС, згідно яких видається зазначених сертифікати, носять рекомендаційний характер, але саме їх наявність підвищує рівень конкурентоспроможності продукції. Процедура сертифікації ЄС чітко визначена та практично не допускає різних трактувань, отже детальне її вивчення та дотримання дозволить вітчизняним виробникам мати документальне підтвердження якості своєї продукції.

1. Віткін Л. *Модель реформування системи стандартизації України в кон-тексті міжнародних зобов'язань та необхідності модернізації економіки* / Л. Віткін, Д. Луценко // *Стандартизація. Сертифікація. Якість*. – 2013. – № 3. – С. 3-12.

2. Куңц О. *Європейська стандартизація* / О. Куңц // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrinterstandard.com/shared/files/file/EUROPEAN%20STANDARDISATION_ukr.doc.

3. Віткін Л., Баласинович Б. *Інфраструктура якості Німеччини — як при-клад для розбудови сучасної системи технічного регулювання України* // *Стандартизація, сертифікація, якість*. – 2009. – № 1. – С. 45-51.

4. Віткін Л. *Франція. Болгарія. Подальший розвиток системи технічного регулювання у Європейському Союзі* // *Стандартизація, сертифікація, якість*. – 2009. – № 6(61). – С. 19-24.

5. Сліпець О. *Міждержавна стандартизація. Сьогодення та пер-спективи* / О. Сліпець, Л. Ваніфатова, О. Пиєнична // *Стандартизація. Сертифікація. Якість : науково-технічний журнал*. – 2014. – № 1. – С. 4-7.

6. *Міжнародна і регіональна стандартизація: Навчальний посіб-ник* / Г. Д. Гуменюк, Н. Б. Сілонова, Ю. В. Слива. – К.: Кон-дор-Видавництво, 2014. – 472 с.

7. Салухіна Н. Г. *Стандартизація та сертифікація товарів і послуг підручник* / Н. Г. Салухіна, О. М. Язвінська, 2-ге вид., перероб. та доп. – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 426 с.

8. *«Стандарти та сертифікація продукції в ЄС» (методична брошура). Упорядники: О. Сороковський, Н. Коваль, С. Калабін, М. Чепой. Одеса: «Регіональний фонд підтримки підприємства в Одеській області», 2013. – 52 с.*

9. *International center for quality* / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.icqc.eu/ru/index.php>

E-mail: kovalova1503@gmail.com